

'Dünyanın İlk Atlası' haritacılık tarihine ışık tutuyor

Fatih Sultan Mehmet'in çevirttiği, Topkapı Sarayı'nın nadide kitaplardan ve "Dünyanın İlk Atlası" olarak bilinen el yazması Klaudios Ptolemaios'un "Coğrafya El Kitabı"nın tıpkıbasımını yapıldı.

Fatih Sultan Mehmet'in çevirttiği, Topkapı Sarayı'nın nadide kitaplarından biri olan Klaudios Ptolemaios'un "Coğrafya El Kitabı"nın tıpkıbasımını yapıldı.

Kitabın tanıtımı dolayısıyla İstanbul Teknik Üniversitesi'nde (İTÜ) basın toplantısı düzenlendi.

İTÜ Rektörü Prof. Dr. Mehmet Karaca, toplantıda yaptığı konuşmada, haritanın önemine işaret ederek, "Harita deyip geçmeyelim. Ptolemaios kendi dönemi için büyük bir bilim adamı." dedi.

Bilim evrensel olduğunu belirten Karaca, bu açıdan bu tür organizasyonlara ev sahipliği yapmaktan duydukları memnuniyeti dile getirdi.

"Müslüman coğrafyacılar bunu geliştirmişler."

İTÜ Öğretim Üyesi Celal Şengör de miltattan sonra 2. yüzyılda yapılan Ptolemaios Atlası'nın, 7. yüzyılda kaybolduğunu söyledi.

Atlası, 7. yüzyıldan sonra Avrupa'nın da unuttuğunu aktaran Şengör, "Fakat İslam dünyasında yaşamaya devam etmiş. Bununla da kalmamış, Müslüman coğrafyacılar bunu geliştirmişler. Çok ilginçtir, hatalarını düzeltmişler. İslam dünyasının 11. yüzyıldan sonra çökmesi üzerine orada da unutulmuş." diye konuştu.

"Kitap bir sene suyun içinde kalmış"

Kitabın 1464'te Fatih Sultan Mehmet'in eline geçtiğini anlatan Şengör, "Fatih Sultan Mehmet, İstanbul yağma edilirken diyor ki 'Herkes her şeyi alabilir. Yalnız, kitaplar benimdir'. Topladığı kitaplar içinde de din kitaplarından ziyade, zannın bilim kitapları yer alıyor." ifadelere kullandı.

Şengör, Fatih Sultan Mehmet'in Bizanslı yüksek rütbeli memur Amirutes'e büyük bir dünya haritası yaptırdığını kaydederek, "Bu harita yapılırken de bu kitap ele geçiyor. Fatih hayran oluyor buna. Fakat Fatih öldükten sonra kitap çok ihmal edilmiş. Hatta bunu restore eden Prof. Fuchs'un ifadesine göre

bir sene suyun içinde kalmış. Topkapı Sarayı zindanlarında." diye konuştu.

Atatürk'ün, Eski Eserler Umum Müdürü Halil Ethem'e emir vererek envanter çıkarılması talebinde bulunması üzerine, kitabın 1926'da yeniden bulunduğunu aktaran Şengör, şöyle devam etti:

"Adolf Deissman, Halil Ethem'e restore edilmesi gerektiğini söylüyor. Halil Ethem de 'Restore edelim de izin almak lazım' diyor. Cumhurreise haber veriliyor. Atatürk'e diyorlar ki 'Paşam böyle bir kitap bulundu. Zat-ı alinize arz etmek üzere getireceğiz.' Atatürk, 'Sakin yerinden kumüdatmayın kitabı. Ben geliyorum.' diyor."

"Bu kitap, Amerika'nın keşfine sebep olmuş,

çok önemli bir kitap"

Prof. Dr. Şengör, Fatih Sultan Mehmet'in müthiş bir kütüphanesi olduğunu ve bu kitabın da o kütüphanede kaldığına dikkati çekerek, şu bilgileri verdi:

"Halil Ethem, envanter yaparken Fatih'in bütün kitapları ortaya çıkarmış. Bunları bugün Topkapı Sarayı kütüphanesinde görmeniz mümkündür. Ben Homeiros'u merak ediyordum. Gidip gördüm. Pırl pırl. Hatta İlber Ortaylı'dıkkatimi çekti. 'Dikkat et, yanında Fatih'in aldığı notlar var' dedi. Elhak, doğru. Meraklısı olanın görmesini tavsiye ederim. Fatih'in kütüphanesi bir hazine. Onu ne yazık ki dünyaya tanıtamamış durumdayız. Sebebi de şu: Fatih'in kütüphanesi dağılmış aslında. Oraya buraya hediye edilmiş, tahrip olmuş, kimisi çalınmış. Topkapı Sarayı'ndan kitap çalınıp satılmış. 200 tane çalınıp satılan kitabın kaydı var. 200 el yazması. Beyazıt, babası öldükten sonra envanter yaptırıyor. 5 bin el yazması var. Bugün bunlardan bizim elimize geçen 80 küsur. 5 bin el yazması nereye gitti?"

Ptolemaios Atlası'nın ilk çağdan günümüze kalmış iki atlasın biri olduğunu altını çizen Şengör, "Bu kitap, Amerika'nın keşfine sebep olmuş, çok önemli bir kitap. Coğrafi keşiflerin büyük

bölümüne sebep olmuştur." dedi.

"Topkapı Sarayı'nda 700 yıl kalmış"

Boyut Yayın Grubu Genel Yayın Yönetmeni Bülent Özükan da kitabın önemine işaret ederek, "İki bin yıl önce yazılmış bir koordinat sistemine göre, 13. yüzyılda çizilmiş haritalara dokunmak, o sayfaların daha önce çekilmiş fotoğrafların yeniden çekmek oldukça heyecan verici." ifadesini kullandı.

Kitabın Topkapı Sarayı'nda 700 yıl kaldığını aktaran Özükan, şunları kaydetti:

"Bir cildi sadece, replikanın araştırma raporu. Celal Şengör'ün, Fatih Sultan Mehmet üzerine müthiş bir makalesi de ilk defa bu kitapta yer aldı. Çok özgün ve bugüne kadar yapılmamış bir Fatih Sultan Mehmet portresinin olduğu makale bu kitapta yer alıyor. Bu kitabın orijinaliyle aynı havayı solutmak, haritaların sayfalarının yapıldığı ceylan derisi parşömenlerinin 700 yıl nasıl kaldığını görmek, o boyaların 700 yıl kaldığını görmek heyecan verici."

Eser hakkında

Araştırmalarını İsviçre Bern Üniversitesi Ptolemaios Enstitüsü'nün yürüttüğü kitabın tıpkıbasımını ile araştırma raporu, Boyut Yayıncılık tarafından iki cilt halinde yayımlandı.

Prof. Dr. Celal Şengör'ün "Kitaplarının Işığında Fatih Sultan Mehmet'in Entelektüel Kişiliği" hakkında özgün ve kapsamlı makalesinin yer aldığı kitabın sunum yazısını İlber Ortaylı kaleme aldı.

Kitabın tanıtımı, İTÜ ile eş zamanlı olarak Bern Üniversitesi'nde de gerçekleştirildi.

Tüm zamanların önemli coğrafyacı olarak bilinen Klaudios Ptolemaios'un atlası, 1300'ü yılların başında el yazması çoğaltılan scriptorium'da (el yazmalarının çoğaltıldığı yer) ürettiği biliniyor.

"Dünyanın ilk atlası" olarak bilinen el yazması eserde, Ege ve Anadolu'nun yanı sıra 27 özgün harita yer alıyor.

■ AA